MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' Ottubru, 2003

Citazzjoni Numru. 768/2001/1

Marisa Trabelsi

vs

Tahar Trabelsi li b'digriet tal-Qorti tat-23 ta' Mejju 2001 gew nominati Dr. Chris Cilia u l-Prokuratur Legali Hilda Ellul Mercer bhala kuraturi ghall-assenti Tahar Trabelsi; b'digriet ta' l-4 ta' Frar 2002 gew estromessi l-kuraturi deputati mill-atti tal-kawza *stante* li l-konvenut ma kienx assenti minn dawn il-gzejjer; u b'digriet ta' l-1 ta' Ottubru 2003 gew reintegrati l-istess kuraturi deputati *stante* li l-konvenut huwa assenti minn dawn il-gzejjer.

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici tat-3 ta' Mejju 2001 a fol. 1 fejn gie premess:-

Illi nhar l-Erbgha sbatax ta’ Gunju 1992 il-partijiet ghaddew minn cerimonja taz-zwieg bir-riferenza 986/1992 hawn anness u mmarkat bhala Dok. “A”;

Illi l-konvenut li huwa cittadin Tunesin ta’ tmienja u tletin (38) sena zzewweg lill-attrici li dak iz-zmien kien ghad kellha biss sittax-il sena (16), semplicement ghaliex ried jottjeni cittadinanza Maltija u mhux ghaliex ried jidhol f’rabta taz-zwieg maghha;

Illi mill-ewwel granet taz-zwieg taghhom u tul iz-zmien li l-partijiet damu jghixu flimkien, il-konvenut qatt ma wera l-icken rispett jew imhabba lejn l-attrici anzi wera bic-car li kien izzewwigha biss sabiex b’hekk ikun jista` jottjeni c-cittadinanza Maltija u jkun jista` jghix hawn Malta tant li ta’ sikwiet l-attrici kienet tigi msawta u sevizzjata fost affarijiet ohra;

Illi matul il-perjodu li dam jghix maghha, l-konvenut kien jghix qisu guvnui u kien ta’ sikwiet igib hafna hbieb irgiel tieghu jghixu fid-dar konjugali u l-attrici kienet kostretta li ssefter ghalih u ghall-hbieb tieghu;

Illi dan iz-zwieg huwa null u minghajr effet u dan ghaliex il-kunsens tal-konvenut inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta’ xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, kif ukoll ghaliex il-konvenut kien ivvizjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni tal-gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha;

Illi ghalhekk l-esponenti qeghda tipprezenta din il-kawza sabiex dan iz-zwieg jigi dikjarat null u minghajr effett *ai termini* ta’ l-**artikolu 19 sub-artikolu (1) paragrafi (d) u (f) ta’ l-Att ta’ l-1975** dwar iz-zwieg kif sussegwentement emendat.

Illi ghalhekk l-istess attrici tablet lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

(1) Tiddikjara null u minghajr effett iz-zwieg celebrat fis-sbatax (17) ta’ Gunju 1992 u dan *ai termini* ta’ l-**artikolu 19 ta’ sub-artikolu (1) paragrafi (d) u (f)** ta’ l-att dwar iz-zwieg kif sussegwentement emendat.

Bl-ispejjez u minn issa l-konvenut ingunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol 3 u tal-process;

Rat il-lista ta’ xhieda u d-dokumenti esebiti a fol 4 u 5 tal-process;

Rat ir-rikors ta’ l-attrici tat-3 ta’ Mejju 2003 fejn l-attrici talbet lill-Qorti sabiex tahtar Kuraturi Deputati sabiex jirrapprezentaw lill-assenti Tahar Trabelsi fil-proceduri ghall-annullament taz-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti;

Rat id-digriet tat-23 ta’ Mejju 2001 fejn il-Qorti nnominat lill-Avukat Dr. Chris Cilia u l-Prokuratur Legali Hilda Ellul Mercer bhala Kuraturi ghall-finijiet kollha tal-ligi;

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenuti Kuraturi Deputati tad-9 ta’ Jannar 2002 fejn gie eccepit:-

1. Illi l-eccipjenti m’humiex edotti mill-fatti tal-kawza u ghalhekk jirrizervaw id-dritt illi jipprezentaw eccezzjonijiet fil-mertu wara li jkunu kkomunikaw ma’ l-assenti Tahar Trabelsi.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista ta’ xhieda a fol. 21 u 22 tal-process;

Rat ir-rikors tal-konvenuti kuraturi deputati datat 15 ta’ Jannar 2002 fejn talbu lill-Qorti sabiex tirrevoka *contrario imperio* d-digriet taghha tat-13 ta’ Mejju 2001 illi permezz tieghu gew nominat bhala kuraturi deputati;

Rat id-digriet tas-17 ta’ Jannar fejn il-Qorti ordnat in-notifika tar-rikors lill-kontro-parti b’erbat ijiem zmien ghar-risposta;

Rat ir-risposta ta’ l-attrici datata 25 ta’ Jannar 2002;

Rat id-digriet ta’ din il-Qorti datat 4 ta’ Frar 2002 fejn il-Qorti tilqa` t-talba u tordna l-estromissjoni tal-kuraturi deputati mill-atti tal-kawza *stante* li jirrizulta li l-konvenut ma kienx assenti minn Malta u ordnat in-notifika tac-citazzjoni attrici lill-konvenut fil-post fejn qieghed prezenzjalment jinzamm mizmum;

Rat il-verbali tas-seduti ta’ din il-Qorti tat-2 ta’ Mejju 2002 fejn inghata digriet ta’ l-affidavits tal-partijiet; tad-29 ta’ Ottubru 2002 fejn il-Qorti estendiet iz-zmien ghall-prezentata ta’ l-affidavits attrici b’erbghin (40) jum; u ta’ l-4 ta’ Frar 2003 fejn inghata digriet ta’ l-affidavits tal-konvenut b’terminu ta’ 30 jum.

Rat n-nota ta’ l-attrici datata 21 ta’ Frar 2003 fejn gew esebiti diversi affidavits, li jikkonsistu fl-affidavit taghha stess, dak ta’ Anna Gatt, ta’ Jane Borg u ta’ Joseph Magro;

Rat il-verbal tas-seduta tat-18 ta’ Marzu 2003 fejn il-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-lum.

Rat in-nota tal-kuraturi deputati ta’ l-10 ta’ Ottubru 2003.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

<u>II. KONSIDERAZZJONIJIET</u>

<u>i) PROVI PRODOTTI.</u>

Illi l-**attrici** xehdet bil-procedura ta’ l-affidavit fejn sostniet:-

“Illi jiena zzewigt fis-17 ta’Gunju 1992 wara li kont ilni naf lii zewgi xi sena. Jiena dak iz-zmien kien ghad kelli biss sittax-il sena (16) u kont sirt nafu peress li kien gie joqghod vicin id-dar taghna gewwa Hat-Tarxien. Huwa dejjem kien jghidli, anke lill-familja tieghi li kellu tlieta u

ghoxrin (23) sena meta fiI-fatt wara sirt naf Ii kellu disa u ghoxrin (29) sena;

Illi jiena kont zzewwigt malajr ghaliex il-Pulizija kecccewh minn Malta u ma setghax jigi lura jekk jiena ma nizzewgux. FiI-fatt kien ta'kuljum iccempel lill-ommi u jibki sabiex hija tikkonvinci lili halli nizzewgu. Qabel ma thalla jidhol lura Malta kienu baghtu ghalija I-Pulizija peress Ii rridu jkunu jafu d-data taz-zwieg qabel ma jhalluh jidhol Iura f'pajjizna. FiI-fatt huma kienu tawni ghaxart ijiem minn meta jidhol Malta sabiex nizzewwgu. Fil-fatt irrid nghid Ii jiena zzewwigt minghajr il-firma ta' ommi u ta' missieri Ii lanqas ma tani Ikunsens tieghu ghaliex dejjem oppona Ii nizzewweg lil Tahar peress Ii kont ghadni taht I-eta` ghaliex jiena kien ghad kelli sittax-il sena.

Illi wara xi xahar u nofs Ii konna zzewwigna beda l-inkwiet bejnitna u qabad ma' zijuwi Joe Magro ghaliex ried Ii dan ihallsu xi flus ghal xi oggetti Ii ma kellu ebda ragun ta' verita ghalihom. Kien gheddu Ii jmur jahraqlu l-bieb ta' barra u kien jmur jghajru quddiem ix-xoghol tieghu fl-iskola ta' Hal-Tarxien. Fil-fatt kienu spiccaw il-Qorti.

llli wara Ii konna xi tlett xhur mizzewwegin jiena hrigt tqila u hekk kif sar jaf b'dan, Tahar l-ewwel insista Ii naghmel abort u jiena rrifjutajt u wara qabad u mar jghix ma shabu gewwa Birzebbugia ghal xi gimgha. Huwa qalli jew jiena jew it-tarbija. Jiena sabiex nikkonvincieh halli jirritorna, kont qeghdtlu Ii jekk jigi lura mmur l-lsptar San Luqa mieghu u nitlobhom jghamluli abort meta kont naf Ii dan ma ssirx gewwa l-lsptar tal-Gvern.

Illi huwa qatt ma ried Ii jkolli t-tifla ghaliex l-unika interess Ii kellu kien Ii jiehu c-cittadinanza Maltija, jkollu passaport Malti u jekk jkollu bzonn jitla` jaqbad u jaghmel hekk minghajr inkwiet ta' xejn ghaliex bil-passaport Malti seta` facilment imur l-ltalja u pajjizi ohra fl-Ewropa.
Illi peress Ii jiena kont insistejt Ii nibqa bit-tqala, I-inkwiet zdied tant illi ta' seba (7) xhur tqala, jiena tlaqt u mort nghix ghand il-mummy ghaliex kien ta' kuljum isawwatni. Darba minnhom, sahansitra siggu tal-hadid tefghali, Kien jigi ta' sikwiet id-dar fls-sakra ma' shabu ohrajn u kien

jinsist li jiena noqghod inseftrilhom sakemm jibqghu jghixu hemm fil-flat taghna;

Illi darba meta jiena kelli bilfors nitlaq u nmur nghix ma ommi, kien gie fis-sakra u kisser il-hgieg tat-tqieqa u kellu jaghmel operazzjoni f'subghajh.Jiena thassartu u xorta u kont immur narah l-isptar fejn kien rikoverat.

Illi din l-istorja baqghet tirrepeti ruha ghahiex kull darba kien jigi u ssawwatni u ma kienx jaghti kaz ta' bintu. Fil-fatt peress li ma kienx jaghtini flus kont kostretta li nohrog nahdem u t-tifla trabbiet minni bl-ghajnuna tal-genituri tieghi. Irid nghid li sa tmin xhur u nofs tqala jiena kont ghadni kostretta nahdem fil-fabbrika tal-jeans gewwa Bulebel ghaliex zewgi kien aktar ma jahdimx milli jahdem u l-ftit li kien jaqla` minflok jghaddihom lili kien jaqbad u jibghathom lil ohtu gewwa Tunes;

Illi fil-perjodu li kien ghadu jghix fid-dar huwa kissirli diversi oggetti ta' ghamara fosthom, stereo, television, il-mejda tas-salott u oggetti ohra. Is-swat ma waqafx u kont kostretta ta' sikwiet naghmel rapporti fl-Ghassa tal-Pulizija gewwa Rahal Gdid li hafna drabi minnhom kienu jispiccaw jipprocedu quddiem il-Qorti izda jiena kont nithassru u nahfirlu.

Illi kien hemm episodju meta ma konniex qeghdin nghixu flimkien kien talabni nmur Hal-Far ghand l-ETC ghaliex dawn kellhom bzonn xi firma tieghi halli huwa jkun jista` jiehu xi ghajnuna. Wara li lesta minn fejn kien ghaliex ma kienx hemm bzonn il-firma tieghi, qabad it-triq li taghti ghal Birzebugia u f'daqqa wahda qabad u saq ghal gol-hajt fuq in-naha fejn kont riekba jiena, bil-konsegwenza li kont soffrejt xi griehi f'ghonqi u f'saqajha u spiccajna nimxu sa Birzebugia peress li l-vettura kellha hsarat konsiderevoli.

Illi darba ohra kien gie d-dar peress li ma kienx qieghed jghix mieghi inqala argument u mar gab cilindru tal-gass u ried jisplodiena. Ommi li kienet mieghi dak il-hin qabdet it-tifla u ghaddietha minn tieqa sabeix tghajjat ghall-

ghajnuna u jiena u ommi ppruvajna nissarraw mieghu u evitajna tragedja.

Illi kien hemm drabi li kien jaqbad u jitlaq lejn xi pajjiz iehor minghajr ma jghidlii u jhalli lili u lil binti wahedna. Kien jaqbad u jiehu l-hwejjeg ghand shabu sabiex jiena ma nindunax u kien jaqbad u jitlaq. Jiena kont ssir naf jew permezz ta' xi informazzjoni minn shabu jew ghaliex ma nisbx l-passaport tieghu, jew darba minnhom kont sibtlu l-biljett ta' l-ajru.

Illi xi sentejn u nofs ilu Tahar qabad u harab minn Malta u dan ghamel hekk ghaliex kienu ghaddejjin proceduri kontra tieghu wara li pprova jikkometti rape fuqi. Irid nghid illi meta jara ili binti taqra l-Bibbja bl-istampi tat-tfal, huwa kien qabad u jibzoqilha f'wiccha ghaliex ma riedx li din taqra l-Bibbja.

Illi meta darba ohra kelli nerga mmur nghiz ma' ommi minhabba l-inkwiet li kelli mar-ragel tieghi fuq parir tal-Ispettur tal-Pulizija kien qabad u ghamel diversi telefonati fis-Sudan u fit-Tunesija u dan wara li ra kif ghamel u rega` gab il-linja mill-gdid u gab telefon minghand habib tieghu peress li t-telefon li kellna kien kissru l-istess Tahar sabiex jiena ma kienx ikolli cans incempel lill-Pulizija meta zewgi jghamilli stragi fid-dar. Il-kont kien tela` ghal fuq Lm800 u li ghadni sa llum il-gurnata nhallsu jiena b'Lm20 fix-xahar;

Illi kien hemm episodju li zewgi kien gie b'karrozza tat-tip FIAT Bis u gabarni ftit il-boghod mid-dar. Dan kien wara l-hin li suppost Tahar kellu jkun gewwa peress li dak it-hin huwa kien ghaddej proceduri kriminali kontra tieghu u kien fuq plegg li fost il-kundizzjonijiet kellu li rrid jidhol d-dar fl-10.30p.m. Minflok hadni d-dar kien saq ghal Delimara u hemm kien qalli dawn il-precizi kelmiet "Id-dawl ta' filghodu mhux ser tarah." Malli qalli hekk jiena hrabt minn fuq il-post u tlaqt nigri lejn Marsaxlokk fejn sibt xi ghajnuna minn nies tal-post u haduni l-Ghassa ta' Rahal Gdid peress li dik ta' Marsaxlokk kienet maghluqa. Jiena kif wasalt l-Ghassa gharrafthom b'kollox izda minkejja li l-ghada Tahar kellu l-Qorti huwa qabad u harab minn Malta."

Illi gew prezentati wkoll zewg xhieda ohra mill-attrici li taw ix-xhieda taghhom permezz tal-procedura ta' l-affidavit u hawn huma: Jane Borg u Joseph Magro.

ii) Principji Legali.

Illi dawn il-premessi huma kkontemplati fl-**Artikolu 19 (1) (d) u (f) u tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u cjoe` l-**Att dwar iz-Zwieg**.

Illi l-attrici tissottometti li z-zwieg bejnha u bejn Tahar Trabelsi ghandu jigi dikjarat null *inter alia* a bazi ta' l-**Artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:

"(d) *jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg*".

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazzjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr Renzo Porella Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' ***Viladrich***:

"*Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement*

refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" (***Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated." (Montreal, 1993)**, p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*" (***Viladrich, P.J.,*** op.cit., p. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:

*"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – Art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (**"Isabelle Zarb vs Stephen Attard** – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' inkompatibilita' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew*

decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg". Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha impossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' immaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius gia Caruana**" – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju,1995); "**Theresa Mangion vs Keith Mangion**" (P.A. (RCP) 30 ta' Dicembru 2002 Cit Nru: 356/01/RCP).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista ***Colagiovanni*** meta sostna li:-

"*Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" … … … richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che … … … si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita*" (**Forum, 1990**, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gia inghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza "*non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco*

perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena" (***Pompedda, M.F.,*** "**Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski"** – ***Pompedda – Zagglia*****, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (ara, "**Emanuel Camilleri v. Carmen Camilleri"**, P.A., 10 ta' Novembru 1995).*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju* (***"Selina-Maria Vella Haber v. Joseph Gatt"***, *P.A., 15 ta' April 1996)"*.

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline**

Cousin v. Bernard Simler", P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar v. Kenneth Cassar"**, P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima v. Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini***, d-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"*La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)*" (***Bersini, F.,*** **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"*Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel*

futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (*ibid.* pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li inghad li:-

"*… … ... se il soggetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento*

*idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole*" (***Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza m'huwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-iktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"**

(P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:

19 (1) (f) "*jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg*".

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee` Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"*Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu immedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens*".

Illi ta' l-istess portata hija s-sentenza **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *nomine*"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder**

Rahim" (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u "**Albert Grech vs Josette Grech**" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

Illi fil-kuntest ta' dak li inghad fir-rigward ta' l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255** japplika wkoll dak li 'nghad fis-sentenza **"Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar nomine"** (P.A. (RCP) 28 ta' Mejju 2002) u cjoe':-

"meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jghati il-kunsens validu taz-zwieg, pero' bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewwga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoe', issimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn filwaqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewwga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali".

Illi ssir riferenza ghas-sentenza fl-ismijiet **"Mario Testa vs Louise Testa Polster"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002) fejn inghad li:-

*"fil-fatt din il-Qorti taqbel ma' l-istess definizzjoni u fil-fatt wiehed jinnota li taht l-**artikolu 19(1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta' l-kunsens tieghu kien gja mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi ta' l-annullament taz-zwieg".*

Illi ghal dak li jolqot il-kuncett ta' *"l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga",* u cjoe' simulazzjoni parzjali, il-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-kawza **"Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et"** (P.A.(NA) 14 ta' Lulju 1994) elenkat l-element essenzjali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-*"kommunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubilita' tar-rabta*

taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta' u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied. L-istess elementi gew ikkonfermati wkoll fil-kawza **"Aquilina vs Aquilina"** (P.A. (NA) 30 ta' Jannar 1991) u fis-sentenza **"Grech vs Grech"** (P.A. (NA) 9 ta' Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.
Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-*"Consortium Vitae"* tikkomprendi zewg elementi u cjoe' l-imhabba konjugali u r-responsabbilita' tal-familja. Kif qalet il-Prim'Awla tal-Qorti Civili fid-decizjoni **"Magri vs Magri"** (14 ta' Lulju 1994):-

"Jekk din il-"Consortium Vitae" hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-"Consortium Vitae" tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabilita' tal-familja."

Illi fil-fatt l-element ta' l-indossubilita' taz-zwieg jehtieg li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejjiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta' u formazzjoni tal-familja. Il-ligi Maltija tippresupponi *'iuris tantum'* dan l-element ta' indossolubilita` fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, **J. Edwards Hudson** (op.cit p164-165), jispjega car li *"indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contract with the understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from which the idea of indissolubility is absent and to which he adheres totally with both intelligence and will power".*

<u>iii) Apprezzament Tal-Provi.</u>

Illi mill-provi prodotti jirrizulta bla ebda dubju li l-unika skop ghaliex izzewgu l-partijiet kien biss sabiex il-konvenut li gia' kien imkecci minn Malta jkun jista' jerga' jidhol Malta u jakkwista c-cittadinanza Maltija. Bizzejjed jinghad li l-

awtoritajiet kompetenti hallew lill-konvenut jidhol Malta biss wara li kellmu lill-attrici u din tathom data meta kellhom jizzewgu ghalkemm hija kien ghad kellha biss sittax-il sena.

Illi jidher li ta’ dan l-abbuz da parti tal-partijiet li juzaw l-istitut taz-zwieg biss ghall-iskopjijiet taghhom ‘il boghod minn kull principju u element essenzjali taz-zwieg, l-attrici pattiet ghalih sew *stante* li l-konvenut wara l-istess celebrazzjoni taz-zwieg qatt m’agixxa ta’ ragel tal-familja u abbuza mill-attrici b’kull mod immaginabbli, u dan kemm fizikament, psikologikament u sesswalment, li jkompli jikkonfermaw li l-konvenut qatt ma kellu ntenzjoni li jirrispetta l-precetti taz-zwieg, lanqas dawk civili, kif mifhuma f’dan il-pajjiz.

Illi l-Qorti tasal biex tghid li l-istess konvenut mill-provi prodotti lanqas kellu biss rispett lejn il-persuna ta’ l-attrici bhala mara u lanqas lejn il-minuri naxxenti mill-istess zwieg kif fl-affidavits kollha ta’ l-attrici jikkonfermaw bl-aktar mod car u skjett.

Illi fil-fatt l-istess xhieda ma thalli l-ebda dubju f’ghajnejn il-Qorti li dan kien biss zwieg finta li l-partijiet dahlu fih sabiex jakkomodaw lill-konvenut, u l-attrici thallset ta’ dan kollu bil-mod negattiv u krudili minnha espost.

Illi m’hemmx dubju l-immaturita’ ta’ l-attrici f’dan ir-rigward, anke tenut kont ta’ l-eta` tenera taghha, kienu tali li hija kienet effetta b’difett serju ta’ diskrezzjoni dwar il-hajja mizzewga, tant li kawza ta’ l-istess u l-gravita’ tal-kundizzjoni psikika taghha kienu tali illi hija ma setghetx u ma kenitx f’pozizzjoni li tifhem u wisq anqas tirrifletti fuq il-kuncett taz-zwieg u d-dmirijiet u d-drittijiet naxxenti mill-istess. U ghalhekk dan iz-zwieg ghandu jigi dikjarat null abbazi ta’ l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**.

Illi dwar il-kunsens tal-konvenut dan huwa vizzjat ghaliex eskluda *a priori* li huwa jhares u josserva d-dmirijiet u l-obbligi naxxenti mill-istess, tant li l-konvenut wera konsistentement li lanqas biss kellu rispett lejn il-persuna u d-dinjita’ ta’ mara, u wisq anqas seta’ xi darba

jikkommetti ruhu favur l-attrici f'dak li hija mhabba konjugali u rispett lejn il-hajja tal-familja fil-kuntest taz-zwieg. Fil-fatt il-konvenut jidher car li kien intenzjonat li jibqa' jghix jew ikompli jghix kif jaqbel lilu bla ebda konsiderazzjoni ta' xejn lejn ir-rispett lejn martu, tant li l-kuncett ta' unjoni fil-familja kien ghal kollox estranju ghalih b'dan manifestat bl-agir konsistenti tieghu fejn ikkalpesta d-drittijiet kollha ta' l-attrici bhala mara, u wisq izjed bhala dik li kienet suppost martu. Fid-dawl tal-premess it-talba attrici ghandha wkoll tigi milqugha minhabba vizzju ta' kunsens da parti tal-konvenut abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255**.
Illi ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu milqugha abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi fil-kontumacja tal-konvenut **tilqa' t-talbiet attrici** b'dan illi:-

(1) Tiddikjara u tiddeciedi li z-zwieg bejn il-kontendenti fit-sbatax (17) ta' Gunju 1992 huwa null u bla effett legali skond id-disposizzjonijiet ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------